

א' באדר א' תשפ"ב, 2.2.2022

גיליון מס' 791

פרשת תרומה

ממה עושים בית?

מאת גילה ורזילק-קפלן, מעלה גלבוע

תשע עשרה פרשות מאז שנברא העולם, מאז שנולדנו כעם עם אברהם ויצחק אבותינו, מאז שירדנו מצרימה עם יעקב ומשם יצאנו למדבר הגדול – לאין (לריק)... והנה סוף סוף, הגענו לשעת מעשה, הגענו לפרשת תרומה, ואפשר להפשיל שרוולים ולהתחיל – בהקמת הבית, גם אם זמני. ואנחנו שעברנו לא רק 19 פרשות אלא גם כך וכך אלפי שנים, מה לנו עכשיו עם כל פרטי הפרטים הללו, עם הגביעים המשקדים עם הכפתור ופרח, עם הלולאות והקרסים? לאן נוליך אותם מלבד הלימוד?

מה צריך בבית? בפרשת תרומה אנו למדים כי בכדי להקים את המשכן (בית) נזדקק לרהיטים המיוחדים לבית הזה: נחוץ לנו ארון, נחוץ לנו שולחן נחוצה לנו מנורה, נחוץ מזבח ונחוצים כמובן הקירות. הדהוד לנחיצותם של הרהיטים הבית מצאנו אצל האשה הגדולה משונם שמכנה חדר לנביא אלישע וכך היא אומרת לבעלה: **נְעֹשֶׂה־נָא עֲלֵיתְקִיר קִטְנָה וְנָשִׂים לוֹ שָׁם מִטָּה וְשִׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה וְהִיָּה בְּבֵאוֹ אֱלֵינוּ יְסוֹר שְׁמָה:** (מלכים ב', פרק ד', 10). בוודאי שהנביא יזדקק למיטה בכדי לישון, אך האם התכוונה האשה הגדולה לפתוח עבור הנביא צימר? מדוע זקוק האורח גם לשולחן וכסא ומנורה? ולכן גם כאן עולה השאלה: מה משמעות הרהיטים? האם נועדו לשימוש? האם לנו? האם לייצוגים וסמלים?

הרש"ר הירש אומר לנו על כלי המשכן "הכלים הם עיקר, המשכן קיים בשביל הכלים ולא הכלים בשביל המשכן. הכלים – הארון, השולחן, המנורה והמזבח – הם "המקדש", והם מביאים לידי ביטוי את קידוש החיים הגשמיים ואת התמסרותם והעלאתם אל ה'. המעון, ה"משכן" מבטא את התוצאה של התמסרות זו...". הרש"ר הירש מראה לנו את המשמעויות הסימבוליות בכל פרט בכלי המקדש והוא מרחיב ומפרט בפרושו המרתק. גם עליית הקיר שרוהטה עבור הנביא אלישע נקשרת לקדושה. בפסוק שקודם לתיאור החדר לנביא, נאמר: **הִנֵּה־נָא יַדְעֵתִי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עֶבֶר עָלֵינוּ תָּמִיד** (שם, שם, 9) כלומר, הסיבה להכנת המקום היא מכיוון שהאורח הוא איש קדוש ואל לו לישון או לאכול בין בני הבית, כפי שנהוג היה לארח.

בימים אלו בהם נקלענו, אני ובני ביתי החיוביים בין קירות הבית, נהניתי מספר חדש שיצא לאור לאחרונה, "אהרן, הבית והמשפחה בשירת אהרן שבתאי" (מיכאל גלזמן, הוצ' למדא). הספר שמספר על אהרון שבתאי, שירתו ומשפחתו, מתמקד בספריו הראשונים, "ספרי הפואמה הביתית" שירה שבצורתה היא מחדשת ומשתנה. שירתו של אהרון שבתאי מושפעת מאוד מן הדרמה המשפחתית המורכבת של הבית בו גדל והבית אותו הקים והחריב.

נִזְכַּרְתִּי בְּשִׁבְתְּ. קְעָרִית כָּסֹף / וְהַחֲלָה מְכֻסָּה בְּשִׁבִּיס / וּמִמְלָחוֹת זְכוּכִית וְאֶרְבֶּעָה פְּמוֹטִיס, / (שְׁנַיִם הוֹבְאוּ מֵאֲמִירָקָה, / שְׁנַיִם מְרִיפִין), סְפָרִים / חֲתוּמִים / מִשָּׁה נִתֵּן פּוּמְעֶרְאֵנִי, פֶּאֶה נְכָרִית בְּקַפְסָה / שֶׁל בּוֹנְבוֹנִירָה.

בשיר הזה כלי הבית הם הטריגר המעלה את זכר קבלת השבת בבית ילדותו של שבתאי, קבלת שבת שהייתה עורכת סבתו שרה פומעראנץ. הכלים הם גם כלי קודש וגם שאינם של קודש (פאה נכרית, קופסת בונבונירה). אך בשיר לכל הכלים יש מעמד שווה בזיכרון. כששבתאי מספר על סגנון הכתיבה שפיתח בשיריו הבאים הוא מדבר על "אתוס חיובי": "פתאום גיליתי את הכיוון שלי, לכתוב באופן חיובי, ואז יכולתי לכתוב על עצמי, על המשפחה שלי, על חפצים". ה'אתוס החיובי' הוא מסביר, מתנגד לעמדה האירונית והסנטימנטלית שייצג נתן זך ולקו ששלט בשירה הישראלית בשנים ההן. וכך הוא כותב בספרו "הפואמה הביתית" (1976)

5.
וְהַעֲמַד בְּמִטְבַּח
מִוֶּל רְהִיט זָהָה / אֲנִי סְבוֹר שְׂבִמְטָבַח
יֵשׁ גֵּן עֵדֶן | שֶׁל הַתְּבוּנָה

4.
אֲנִי רוֹאָה / רְהִיט /
כּוֹנֵנִית עֲמוּסָה / בְּעֵצִים אֲרָגֵז עֵץ
פְּשׁוּט עוֹמֵד צְבוּעַ / שְׁנִקְרָא כּוֹנֵנִית /
וְרְהִיט

בשני שירים אלו, שבתאי מתבונן על כלי הבית באופן ערום ויחד עם זאת שהם מפורקים ממעמסה של רגש או זיכרון, הוא מוצא במקום בו הם נמצאים גן עדן של תבונה. וכך אהרון שבתאי מסביר את יחסו לחפצים באופן החיובי: "אתה חי ואתה משתמש בכל הטוב שהמציאות נותנת כשבאים אליה כדרכה, מתוך יחס אֲתִי ושימושי ולא מתוך התנשאות. הכיסא מציע את עצמו לישיבה, השוטר רושם דו"ח, הנערה מוכנה לאהבה וכו'...". אהרון מוצא את "גן העדן" בתוך התייחסות אובייקטיבית-חיובית למציאות הקונקרטי. בהמשך הפואמה הביתית ולאחר התבוננות שירית ברהיטים ובמאכלים ובגופים, מגיעות המילים הללו:

לְפָנַי שֵׁשׁ וְחֻצֵי שָׁנִים / נְשֵׂאתִי אוֹתָךְ לְאִשָּׁה /
אֲנַחְנוּ נְגֵר וְאִשָּׁה / בְּלִתִּי מִתְנַגְּשִׁים

אֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ /
אֶחֶת עֵשְׂרֵה שָׁנָה / אֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ

השיר הזה שהוא אמנם נטול חפצים ורהיטים, מדבר על בניית בית איתן ויציב, שהוא התוצאה של כל הדברים היומיומיים שקרו והוזכרו קודם לכן, שהוצאו לרגע מיומיומיותם והתקדשו שחור על לבן על הדף. אז מה זה באמת בית או משכן? בין הארון, השולחן, המנורה והמזבח - כלי המשכן המקדשים את מקום הווייתם, לבין המיטה, השולחן, הכיסא והמנורה - רהיטי עליית הקיר שנועדו לקדש ולהבדיל בין הנביא לבין בני הבית, לבין הכווננית, הארגז והרהיט בביתו של אהרון שבתאי שמסתכל עליהם ואף מתוך "סתמיותם" הוא מוצא בהם גן עדן, נראה שאפשר למצוא חוט מקשר. חוט של התבוננות מתוך קדושה על הבית ועל חן יושביו. או ברוח הרש"ר הירש; תוצאת ההתמסרות הייחוד וההתקדשות היא ההופכת את המעון ל"משכן". למקום ששם יש רוח ונשמה ואהבה.

גילה ורזילק קפלן, נשואה ללני, אמא וסבתא לנהדרים ומופלאות. בת שלוחות וחברת מעלה גלבו. ספרנית בספריית המכללה האקדמית כנרת.

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש להירשם בקישור: <https://forms.gle/bzbZhmBafTeQLY3k6>
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il